

Maailman valtakeskukset				
	Käsitteet	Tapahtumat	Henkilöt	Merkitys
Yhdysvallat	<p>isolationismi (luopui 2ms jälk.)</p> <p>Hegemonia Supervalta Demokratia. Haukat – kyyhkyt. Idealismi – realismi.</p> <p>Unilateralismi</p>	<p>Kylmän sodan päätös, NL hajosi 1991 -> USA hegemonia.</p> <p>WTC 2001 -> terrorismin vastainen sota. Bush: ”Pahan valtakunta”</p> <p>Afganistan 2001-2021.</p> <p>Irak 2003-2011.</p> <p>Iran 2026-></p>	<p>Barack Obama, demokraatti, idealisti, kyyhky, monenkeskisyys.</p> <p>Donald Trump, republikaani, realisti, haukka. 2017-2021. Ei kunnioita kv.sopimusjärjestelmää, autoritaarinen tapatoimia. Arvaamaton sisä- ja ulkopolitiikka.</p> <p>Joe Biden, demokraatti, idealisti, kyyhky. 2021-2025. (Obaman linja)</p> <p>Trump 2025-> liittolaisuudet ”diilejä” vetäytyminen kv.sopimuksista esim. ilmasto ja YK (monet)</p>	<p>USA:lla ylivoimaiset resurssit (talous, armeija).</p> <p>USA-Kiina kilpailu poliittisesta ja taloudellisesta johtoasemasta.</p> <p>Taiwanin kysymys.</p> <p>Nato:ssa johtava valtio.</p>
Kiina	<p>kommunistinen diktatuuri, autoritaarinen kommunistinen yksipuoluevaltio, markkinatalous</p> <p>ei ihmisoikeudet toteudu</p>	<p>Kuomintang-puolue ja kommunistit sisällissota 1920-luvulla→Taiwan ja manner-Kiina.</p> <p>Kiinasta kommunistinen 1949.</p> <p>Suuri harppaus 1958-59 (teollistuminen) Kulttuurivallankumoukset 1966-76</p> <p>Deng Xiaoping valtaan Maon kuoltua 1976 -> uudisti Kiinaa → markkinatalous ja kommunismi → Kiina-ilmio, talouskasvu.</p> <p>Tiananmenin verilöyly 1989.</p>	<p>Mao Zedong (1893-1976). Vallassa 1949-1976.</p> <p>Deng Xiaoping (1904-1997). Vallassa 1976-1992)</p> <p>Xi Jinping (1953-). Vallassa 2012 -></p>	<p>Atuksi Kiina ja NL läheisiä. Kuuban kriisin jälkeen Kiina eristäytyi NL:sta.</p> <p>Ydinase 1964.</p> <p>Pyrki 3.maailman eli kehittyvien maiden johtoon Afrikassa ja Aasiassa.</p> <p>Lähentyminen USA:n kanssa 1970-luvun alussa.</p> <p>Valtava väestö. Maailman toiseksi suurin talous. Uusi</p>

		Kiinan ja Taiwanin suhteet ovat olleet kireät. Kiina noudattaa yhden Kiinan politiikkaa. Itä-Kiinan merellä aluekiistoja Japanin kanssa. Etelä-Kiinan merellä aluekiistoja esim. Filippiinien kanssa.		Silkkitie investointihankke. Teknologian kehitykseen satsattu. Vahva armeija. Aasian voimatekijä. Haastaa USA:n mahtia
Venäjä	Glasnost Perestroika	NL romahti 1991 -> 15 valtiota, suurin Venäjä. 1990-luvulla Venäjällä paljon ongelmia: talous-, sekasorto poliittisesti, ulkopoliittisen aseman romahdus. Etupiirijattelu. Georgian sota 2008. Krim + itä-Ukrainan sota alkoi 2014. Ukraina 2022-> Syyrian sisällissodassa tuki Al-Assadia (presidentti)	Boris Jeltsin 1991-2000 Vladimir Putin 2000-> pyrkii palauttamaan Venäjän suuruuden. Viholliskuva: ”Yhdysvaltojen johtama Nato” ja Euroopan unioni. (Vuonna 2007 Putinin puhe toi esille vastakkainasettelun ja viholliskuvan.)	Putinin pyrkimys Venäjän kansainvälisen aseman parantamiseen. Venäjän talous perustuu raaka-ainevientiin. Yhteistyö Kiinan ja Pohjois-Korean kanssa. Laaja pinta-ala. Tavoite heikentää sopimukseen perustuvaa järjestelmää.
Eurooppa	Euroopan integraatio	EU:n integraatio alkoi 2ms jälkeen. rauha, talouskasvu myöhemmin poliittinen integraatio EU:n synty 1993 Suurin osa Eu maista on Nato-maita. Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (Trumpin 1.kausi herätti Euroopan, Ukrainan sota 2022)		27 jäsenmaata, 400 miljoonaa ihmistä. Yhtenäisyys on lisännyt kansainvälistä merkitystä. Brexit 2020 heikensi unionia. Hitaampi talouskasvu kuin USA ja Kiina. Laskeva väestökehitys.
Intia	liittoutumaton nouseva suurvalta ydinasevaltio	itsenäistyi 1947 Intia – Pakistan -> kireät välit	Mohandas Gandhi, väkivallattomuus	Köyhä, mutta suuri valtio (väestö, maantiede). Investoinnit

	"autoritaarinen demokratia"			Intiaan lisänneet talouskasvua. Yhteistyö NL:n kanssa kylmän sodan aikana.
Japani	länsimainen demokratia länsiblokki	Japani hävisi 2.ms Usa:n miehitys Uudistukset Kuului länsiblokkiin kylmän sodan aikana. Liittolaisuus USA:n kanssa.		USA:n liittolainen. Vahva talous erityisesti 1990-luvulla. Hidastuva väestönkasvu ja Kiinan nousu on haastanut Japanin kehityksen
Afrikka	Dekolonisaatio Kaksinapaisuus - moninapaisuus AU eli Afrikan unioni	Dekolonisaatio 1960-luvulla Afrikan unioni syntyi 1960-luvulla -> löyhä liitto. Pohjoisen (rikas) ja etelä (köyhä) jako syntyi kylmän sodan itä-länsi -kahtiajaon rinnalle.		Afrikan yhteiskunnat ovat kehittyneet esim. infrastruktuuri, köyhyys on vähentynyt. Väestönkasvu voimakasta. Monissa valtioissa yhteiskunnallisia ongelmia ja epävakautta; eriarvoisuus laajaa; autoritaarinen hallinto useassa maassa eli demokratia ei toimi. Ilmastonmuutos -> vesi, muuttoliike